

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA
AFACERILOR**

**REZUMATUL
TEZEI DE DOCTORAT
„*GESTIUNEA RISCURILOR BANCARE*”**

**Conducător științific:
Prof. univ. dr. Marin OPRIȚESCU**

**Doctorand:
Alina Georgiana IACOBESCU MANTA**

**CRAIOVA
2009**

Capitolul 1

SISTEMELE BANCARE CONTEMPORANE. PROVOCĂRILE VIITORULUI

1.1. Particularități ale evoluției sistemelor bancare	...	4
1.2. Evoluții recente ale activității bancare în România	...	21
1.3. Provocările globalizării asupra evoluției activității bancare	...	30
<i>1.3.1. Geneza și evoluția fenomenului de globalizare</i>	...	30
<i>1.3.2. Impactul globalizării asupra activității bancare</i>	...	32
<i>1.3.3. Implicațiile integrării europene: realizări românești</i>	...	34
1.4. Reglementări internaționale impuse de globalizare	...	37
<i>1.4.1. De ce Basel II?</i>	...	37
<i>1.4.2. Configurația Acordului Basel II</i>	...	39
<i>1.4.3. Stadiul de implementare a Acordului Basel II pe plan mondial</i>	...	45
<i>1.4.4. Particularități ale procesului de implementare a Basel II în România</i>	...	49
<i>1.4.5. Basel II – trecut sau prezent?</i>	...	55
<i>1.4.6. Basel II versus alte reglementări internaționale</i>	...	57

Capitolul 2

NATURA ȘI TIPOLOGIA RISCURILOR BANCARE

2.1. Natura riscurilor bancare	...	60
2.2. Particularități de manifestare a riscurilor bancare	...	61
2.3. Tipologia riscurilor bancare. Noi forme de manifestare	...	63
<i>2.3.1. Criterii generale de clasificare a riscurilor</i>	...	63
<i>2.3.2. Abordări ale tipologiei riscurilor bancare în literatura economică contemporană</i>	...	70

Capitolul 3

MODALITĂȚI DE GESTIONARE A RISCURILOR BANCARE

3.1. Gestionarea riscurilor bancare: între tradiție și capacitate de adaptare	... 78
3.1.1. <i>Natura gestiunii riscurilor bancare</i>	... 78
3.1.2. <i>Arhitectura gestiunii riscurilor bancare</i>	... 79
3.2. Metode de monitorizare a riscurilor bancare	... 82
3.2.1. <i>Instrumente de monitorizare a riscului de credit</i>	... 82
3.2.2. <i>Instrumente de monitorizare a riscului de rată a dobânzii</i>	... 87
3.2.3. <i>Instrumente de monitorizare a riscului de lichiditate</i>	... 88
3.2.4. <i>Instrumente de monitorizare a riscului de capital</i>	... 91
3.2.4.1. <i>Rolul capitalului bancar</i>	... 91
3.2.4.2. <i>Adecvarea capitalului</i>	... 92
3.2.5. <i>Instrumente de monitorizare a riscului valutar</i>	... 94
3.3. Metode de gestionare a riscului sistemic	... 95
3.3.1. <i>Noi abordări ale riscului global</i>	... 100
3.4. Instrumente și tehnici de gestiune a riscului de credit	... 102
3.4.1. <i>Riscul de credit. Limite și restricții</i>	... 106
3.4.2. <i>Sisteme de rating utilizate în practica bancară</i>	... 107
3.4.3. <i>Modele de scoring utilizate pentru evaluarea portofoliilor de credite pentru persoanele fizice</i>	... 111
3.4.4. <i>Estimarea modelului de rating în cazul portofoliilor de credite pentru persoanele juridice</i>	... 120
3.5. Elaborarea testelor de stres pentru portofoliile de credite	... 127
3.5.1. <i>Scopul testelor de stres</i>	... 128
3.5.2. <i>Cerințe reglementare</i>	... 129
3.5.3. <i>Parametrii de risc utilizați pentru testele de stres</i>	... 130
3.5.4. <i>Evaluarea testelor de stres</i>	... 130
3.5.5. <i>Coordonarea testelor de stres</i>	... 131
3.6. Validarea sistemelor interne de rating ale instituțiilor bancare	... 134
3.6.1. <i>Basel II și validarea sistemelor interne de rating</i>	... 134
3.6.2. <i>Validarea sistemelor interne de rating în detaliu</i>	... 138
3.7. Instrumente și tehnici de gestiune a riscului de piață	... 146
3.7.1. <i>Instrumente și tehnici de gestiune a riscului de rată a dobânzii</i>	... 150
3.7.2. <i>Instrumente și tehnici de gestiune a riscului valutar</i>	... 153
3.8. Instrumente și tehnici de gestiune a riscului de lichiditate	... 155
3.9. Instrumente și tehnici de gestiune a riscului operațional	... 158

Capitolul 4

GESTIUNEA RISCURILOR BANCARE ÎN CADRUL S.C. BANCPOST S.A.

4.1. Configurația activității desfășurate de S.C. BANCPOST S.A. și adaptarea la noile provocări	... 160
4.2. Modalități de gestionare a riscurilor bancare în cadrul S.C. BANCPOST S.A.	... 163
<i>4.2.1. Analiza comparativă a principalelor categorii de riscuri specifice activității bancare din România și celei de pe plan internațional</i>	... 163
<i>4.2.2. Modele de gestiune a riscurilor bancare în cadrul S.C. BANCPOST S.A.</i>	... 176
<i>4.2.2.1. Riscul de credit</i>	... 177
<i>4.2.2.2. Riscul de piață</i>	... 182
<i>4.2.2.3. Riscul de rată a dobânzii</i>	... 183
<i>4.2.2.4. Riscul valutar</i>	... 187
<i>4.2.2.5. Riscul de lichiditate</i>	... 188
<i>4.2.2.6. Riscul de solvabilitate</i>	... 194
<i>4.2.2.7. Riscul operațional</i>	... 196

Capitolul 5

INTERDEPENDENȚA DINTRE GESTIUNEA RISCURILOR ȘI MAXIMIZAREA PERFORMANȚELOR BANCARE. STUDIU DE CAZ PE S.C. BANCPOST S.A.

5.1. Conținutul performanțelor bancare	... 199
<i>5.1.1. Conceptul de profit bancar</i>	... 200
<i>5.1.2. Asigurarea profitabilității – obiectiv esențial al managementului bancar</i>	... 203
5.2. Modalități de cuantificare a performanțelor bancare	... 206
<i>5.2.1. Indicatorii pentru aprecierea eficienței de ansamblu a activității băncii</i>	... 207
<i>5.2.2. Indicatorii pentru evaluarea calității activelor</i>	... 209
<i>5.2.3. Indicatorii pentru aprecierea rentabilității, profitabilității și corelațiile dintre acestea</i>	... 210
<i>5.2.4. Indicatorii pentru analiza veniturilor și cheltuielilor bancare</i>	... 213
<i>5.2.5. Indicatorii de rating bancar</i>	... 214
<i>5.2.6. Noi abordări în analiza performanțelor bancare</i>	... 219
5.3. Metode de evaluare a performanțelor bancare la S.C. Bancpost S.A.	... 220
<i>5.3.1. Impactul crizei financiare mondiale asupra profitabilității băncilor</i>	... 220
<i>5.3.2. Analiza comparativă a performanțelor realizate de sistemul bancar românesc și cele de pe plan internațional</i>	... 228
<i>5.3.2.1. Analiza în dinamică a performanțelor realizate de sistemul bancar românesc</i>	... 228

5.3.2.2. Evoluții recente ale indicatorilor de evaluare a performanțelor realizate de sistemul bancar românesc	... 235
5.3.3. <i>Contribuții personale referitoare la gradul de corelare dintre sistemele bancare europene și sistemul bancar românesc</i>	... 242
5.3.4. <i>Evaluarea interdependenței dintre gestiunea riscului și nivelul performanțelor bancare, pe exemplul S.C. BANCPOST S.A.</i>	... 251
5.3.4.1. Indicatorii pentru aprecierea eficienței de ansamblu a activității băncii	... 251
5.3.4.2. Indicatorii pentru evaluarea calității activelor	... 254
5.3.4.3. Indicatorii pentru aprecierea rentabilității și profitabilității	... 256
5.3.4.4. Indicatorii pentru analiza veniturilor și cheltuielilor bancare	... 259
5.3.4.5. Indicatorii de rating bancar	... 260
5.3.5. <i>Analiza comparativă a principalilor indicatori de risc și performanță bancară utilizați de S.C. BCR ERSTE S.A. și S.C. BANCPOST S.A.</i>	... 265

<i>Concluzii</i>	... 276
------------------	---------

<i>Bibliografie</i>	... 284
---------------------	---------

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT INTITULATĂ: "GESTIUNEA RISCURILOR BANCARE"

Cuvinte – cheie: Basel II, globalizare, risc bancar, modele de scoring, teste de stres, validare, analiza de trend, corelația Pearson, regresia statistică, performanță bancară, sistem de rating, criză financiară.

Teza de doctorat intitulată "**Gestiunea riscurilor bancare**" este rezultatul activității de cercetare în arealul vast al riscurilor bancare. Fără a pretinde că lucrarea de față tratează toate aspectele referitoare la problematica riscurilor, mi-am propus să decodific aspectele pe care le-am considerat a fi mai puțin supuse atenției specialiștilor în domeniu.

Mi-am început demersul de analiză a riscului bancar pornind de la motto-ul: "Dacă ceva rău se poate întâmpla, se va întâmpla", având în vedere că elementele aleatorii sunt dificil de prevăzut și cuantificat. Însă, aș vrea să aduc o completare la această lege propusă de Murphy și să continui ideea astfel: "Dacă ceva rău se poate întâmpla, se va întâmpla, **dar** ceea ce contează este să fii mereu pregătit". În acest context, se poate afirma că, deși riscurile presupun multe necunoscute, dacă cunoști măsuri de reducere și protecție împotriva acestora, pierderile pe care le-ai putea avea sunt mult mai mici.

Prin urmare, am considerat oportun ca teza de față să fie structurată pe cinci capitole, la rândul lor divizate în mai multe subcapitole la nivelul cărora am analizat în detaliu aspectele teoretice care s-au împletit cu situațiile practice și pe baza cărora mi-am formulat opinii personale care să constituie un punct de plecare în crearea de noi frontiere în domeniul riscurilor bancare.

După tratarea aspectelor teoretice referitoare la modalitățile de gestionare a riscurilor bancare și împletirea acestora cu studiile practice realizate, titlul tezei "**Gestiunea riscurilor bancare**" se dovedește a fi o alegere firească deoarece consider că o gestiune eficientă a riscurilor influențează semnificativ reputația unei instituții de credit. Gestiunea ineficientă și neadecvată a câtorva bănci poate influența negativ și reputația celorlalte bănci. Astfel, riscurile sunt inerente în activitatea bancară, iar obiectivul principal al managementului riscurilor nu este eliminarea acestora, ci administrarea lor. Instituțiile de credit care administrează riscurile și le acceptă în mod conștient, pot anticipa diferitele evoluții ale evenimentelor viitoare.

În acest context, primele trei capitole ale tezei se concentrează pe aspectele fundamentale ale riscurilor bancare, în timp ce ultimele două capitole sunt dedicate analizei și interpretării rezultatelor obținute. Studiile realizate în capitolele patru și cinci mi-au permis să pun în evidență aspectele generale prin evaluarea riscurilor la nivel de sistem bancar și apoi pe particularizarea modului de gestionare a riscurilor bancare la nivelul S.C. Bancpost S.A.

Înainte însă de a intra în profunzimea gestiunii riscului bancar, am considerat necesar să îmi încep prezentarea prin identificarea particularităților sistemelor bancare contemporane precum și provocările pe care le rezervă viitorul pentru acestea în cadrul **primului capitol, "Sistemele bancare contemporane. Provocările viitorului"** (pag. 4-59). În acest context, am analizat structura sistemelor bancare din Uniunea Europeană, SUA și Japonia.

Astfel, în ceea ce privește băncile europene, evoluțiile structurale din sectorul bancar, ce se produc, de regulă, pe parcursul unor perioade îndelungate, pot avea consecințe importante asupra stabilității sistemului financiar. Principalele tendințe pe termen lung la nivelul consolidării și intermedierei au continuat să se manifeste și în anul 2007.

Analizând sistemul bancar al SUA, am ajuns la concluzia că sistemul bancar american, purtând amprenta structurii federale a țării și a legislației care a rezultat în urma crizei din 1929 – 1933, este caracterizat printr-o puternică dispersare și o puternică specializare între băncile comerciale și băncile de investiții.

Pe de altă parte, sistemul bancar japonez s-a dezvoltat după imaginea sistemului bancar american, având astfel o riguroasă specializare. Există trei tipuri de bănci comerciale obișnuite: bănci mari sau city banks, bănci regionale (bănci regionale I și II) și alte bănci, cum ar fi băncile Shinkin și sucursalele băncilor.

Pe plan internațional, am considerat importantă evidențierea următoarelor aspecte:

- ◆ marile bănci americane, care au dominat piața mondială o lungă perioadă de timp după al doilea război mondial și s-au văzut detronate de băncile japoneze în cursul anilor '80, au revenit în forță și au devansat băncile concurente japoneze, dar nu și pe cele din Marea Britanie, Franța și Germania, care ocupă primele șase locuri în ierarhie;

- ◆ la nivel global, se constată o revenire în prim-plan a băncilor japoneze, care sunt pe cale de a depăși problemele cu care s-au confruntat în ultima vreme, în special în ceea ce privește creditele neperformante;

- ◆ băncile chineze sunt, de asemenea, prezente în top;

- ◆ băncile germane au pierdut în ultimul an locuri importante față de pozițiile deținute în anii anteriori.

În ceea ce privește sistemul bancar din România, am constatat că expansiunea rețelei bancare este susținută de faptul că băncile din România s-au orientat rapid atunci când au constatat mutații în comportamentul clientului obișnuit și transformarea acestuia într-un client sofisticat. De asemenea, implicarea capitalului străin în sistemul bancar românesc, reprezintă, una dintre cele mai puternice tendințe care va afecta activitatea băncilor comerciale sub toate formele sale.

Analizând fenomenul de globalizare, băncile se confruntă cu numeroase provocări, îndeosebi cu concurența sporită și pericolul diminuării cotei de piață, context în care se impun modalități noi de acțiune.

În contextul globalizării, nu am putut să îmi continui cercetarea fără să îmi aplec privirea și asupra câtorva fundamente teoretice referitoare la structura Noului Acord de la Basel. Astfel, Acordul Basel II trebuie să asigure premisele evaluării și dimensionării capitalului minim al instituțiilor bancare în funcție de elementele cheie ale riscurilor aferente activității desfășurate. Prin structura sa, acesta permite băncilor adoptarea abordărilor ce se potrivesc cel mai bine nivelului lor de complexitate și risc, de la modelele simple la cele avansate de cuantificare a riscurilor, în scopul stabilirii nivelului adecvat al capitalului. Pe lângă pilonul avut în vedere în cadrul Acordului Basel I, referitor la cerințele privind capitalul minim, prin noua configurație se au în vedere doi piloni suplimentari care, în principiu, ar trebui să constituie suportul, pe de o parte, a unui proces sporit de analiză și supraveghere prudentială, iar, pe de altă parte, al promovării unei mai eficiente discipline de piață.

După o analiză a efectelor implementării Acordului Basel II în diferite țări din lume, am ajuns la câteva concluzii importante. Băncile din țările amintite sunt supuse unor multiple presiuni. Dar este cert faptul că Basel II reprezintă o realitate și va deveni un barometru important pentru sistemul financiar în următorii ani. Obținerea aprobării pentru implementarea diferitelor modele nu înseamnă că misiunea a fost îndeplinită. Multe dintre băncile care au primit deja aprobarea au încă destule elemente rămase neclarificate care vor trebui soluționate în perioada imediat următoare. Prin urmare, băncile trebuie să-și rezolve toate problemele și să implementeze o combinație din care să rezulte și performanțe și să respecte și prevederile în vigoare. "Viziunea asupra riscului" dezvoltată și îmbunătățită de Acordul Basel II trebuie să fie combinată cu "viziunea asupra

rentabilității” care ar trebui să asigure băncilor o profitabilitate pe termen lung prin intermediul unei ”viziuni unice asupra riscului și rentabilității”. În cazul României, este utilă elaborarea unei strategii de implementare a Acordului Basel II care să vizeze îndeosebi, aspectele calitative ale procesului de supraveghere.

În același context, consider că implementarea prevederilor Basel II presupune eforturi sporite atât din partea băncii centrale, cât și a instituțiilor de credit, care trebuie să aloce resurse sporite în acest sens. Într-o anumită măsură, demersul este însă ușurat în România de faptul că aproape întreg sectorul bancar este deținut de bănci puternice de pe piața internațională, care au trecut deja acest test și, prin urmare, vor putea facilita tranziția subsidiarelor la noile cerințe de capital iar în anumite cazuri băncile-mamă vor putea furniza chiar propriile modele interne de evaluare a riscurilor.

Mutând granițele analizei în contextul **capitolului al doilea, ”Natura și tipologia riscurilor bancare” (pag.60-77)**, am abordat problematica complexă a naturii riscurilor bancare, plecând de la conceptul de risc bancar, până la analiza genezei și particularităților riscurilor bancare. Astfel, în opinia mea, riscul bancar este un fenomen prezent în ansamblul sferei de activitate a societăților bancare și reprezintă incertitudinea realizării unui anumit nivel al profitului sau chiar al probabilității apariției unei pierderi.

Totodată, am considerat oportun să precizez că riscul bancar are două componente:

- ✓ incertitudinea privind producerea unui eveniment în viitor;
- ✓ expunerea la pierdere.

După ce am identificat mai multe criterii de clasificare a riscurilor bancare, consider că acel criteriu care evidențiază cel mai bine diferitele tipuri de riscuri este acela care clasifică riscurile în funcție de caracteristica bancară. În acest context, riscurile se clasifică astfel: riscuri financiare, riscuri de prestare și riscuri ambientale.

Pe de altă parte, condițiile de apariție a riscurilor bancare sunt determinate de manifestarea unui complex de factori care depind de: evoluția generală a economiei, modificări legate de organizarea băncii, adoptarea de decizii financiare, condițiile politice și economice, iar producerea riscurilor bancare are ca rezultat diminuarea profiturilor și a veniturilor acționarilor sau, în ultimă instanță, ieșirea din afaceri a băncii, fie prin preluarea ei de către o bancă mai puternică, fie prin faliment, potrivit teoriei bancare tipologia riscurilor diferențiindu-se prin intensitatea de acțiune și consecințele pe care acestea le generează.

În cadrul capitolului al treilea, ”Modalități de gestionare a riscurilor bancare” (pag. 78-159), am pus în evidență faptul că orice bancă trebuie să adopte decizii corelate cu nivelul rezultatelor și al riscurilor pe care dorește să și le asume pentru atingerea acestor niveluri, cunoașterea și aplicarea unor măsuri cheie pentru adoptarea deciziilor viitoare privind relația profit-risc constituind împreună un obiectiv central al managementului bancar.

Un aspect demn de reținut este faptul că nu există o linie de demarcație clară între metodele de gestiune și instrumentele de monitorizare a riscurilor bancare; în principiu, prin monitorizarea riscurilor bancare se înțelege identificarea, evaluarea și controlul politicilor și practicilor privind managementul riscurilor bancare, care permit detectarea problemelor cu care se confruntă o bancă, iar gestiunea riscurilor bancare constă în ansamblul metodelor de administrare a riscurilor bancare în vederea eliminării, evitării, divizării și finanțării lor, precum și a diminuării expunerii la risc a fiecărei bănci.

Analizând metodele de monitorizare a riscurilor, am identificat grupele de indicatori cu ajutorul cărora pot fi estimate principalele tipuri de riscuri bancare. În ceea ce privește metodele de gestiune a riscurilor bancare, m-am referit în primul rând la riscul sistemic care poate fi evaluat prin intermediul sistemelor de avertizare în timp (CAMEL în SUA și CAAMPL în România), al sistemelor de analiză a indicatorilor financiari pe baza

normelor prudențiale, modelelor comprehensive de evaluare a riscurilor bancare și al modelelor statistice. Gestiunea riscului de credit presupune utilizarea unor modele statistice și econometrice pe care mi-am propus să le analizez în cadrul acestui capitol și anume: modelele statistice, modelele de rating, scoringul de credit, modelele de regresie probit-logit, tehnicile econometrice și tehnicile de rețea neuronală.

Am pus în discuție și utilitatea sistemelor de rating interne dar și necesitatea validării acestora. Astfel, am ajuns la concluzia că stabilirea și validarea sistemelor interne de rating este o sarcină dificilă și necesită un grad considerabil de precizie. Analiza a pornit de la compararea situației mai dificile a datelor cu disponibilitatea informațiilor publice și private pentru a cuantifica riscul de credit al debitorilor băncii într-o manieră structurată care cuprinde și validarea ulterioară. Avantajul evaluării structurate a riscului de credit, atunci când se aplică un proces automat de rating, este obiectivitatea pe care o are. Acest lucru este valabil în cazul metodei de rating pentru selectarea factorilor de risc din modelul de rating, inclusiv eficiența lor în generarea unei propuneri de rating. Integrarea finală a evaluării calitative a creditului, în baza unei decizii subiective a ofițerului de credite, este mai dificilă în evaluarea structurată.

Pe de altă parte, am abordat separat modelele de scoring utilizate pentru evaluarea portofoliilor de credite ale clienților persoane fizice dar și modelele de rating utilizate pentru evaluarea bonității persoanelor juridice. În acest context, acest subcapitol a evidențiat dificultățile specifice care se întâlnesc atunci când se elaborează modele interne de rating pentru expunerile corporative.

Un aspect care mi s-a părut interesant a fost abordarea elaborării testelor de stres și importanța acestora în măsurarea impactului anumitor șocuri asupra portofoliilor de credite. În acest context, testul de stres este o metodă de management pentru estimarea impactului asupra unui portofoliu al unui eveniment specific, al unei situații economice sau al unei schimbări drastice în parametrii de intrare de risc relevant, care sunt excepționali, chiar anormali, dar plauzibili și care pot cauza mari pierderi. Poate fi văzut atât ca un amendament cât și ca un complement pentru evaluarea riscului bazată pe VaR. Ea permite combinarea analizei statistice și opiniilor experților pentru generarea prezicerilor relevante și folositoare asupra limitelor pentru pierderi neașteptate.

În ceea ce privește gestiunea riscului de rată a dobânzii, am avut în vedere ca și instrumente de gestiune: managementul activelor, managementul pasivelor și managementul integrat. Iar referitor la riscul valutar, am insistat pe: corelarea expunerilor, protecția surogat, deciziile strategice de reducere a opțiunii, operațiunile forward, swap-ul valutar, operațiunile futures și opțiunile valutare.

Dintre măsurile de reducere a riscului operațional, m-am oprit la: împărțirea adecvată a responsabilităților; existența unui sistem de control eficient; parcurgerea cu atenție a procedurilor și a sistemelor de securitate și identificarea punctelor slabe care ar putea reprezenta un risc de fraudă; comunicarea și informarea clară a procedurilor ce trebuie aplicate în anumite situații.

Capitolul al patrulea, "Gestiunea riscurilor bancare în cadrul S.C. Bancpost S.A." (pag.160-198), se focalizează asupra băncii pe care am supus-o analizei, și anume S.C. Bancpost S.A. despre care am considerat oportun să evidențiez câteva aspecte referitoare la geneza și evoluția acesteia dar și la configurația activității sale recente.

Un paragraf al acestui capitol s-a axat pe tipologia riscurilor bancare în teoria și practica bancară din România surprinzând în acest fel aspecte particulare demne de reținut. Pentru a contracara eventualele urmări nefaste ale riscurilor bancare, se subliniază importanța supravegherii prudențiale și măsurile întreprinse în vederea îmbunătățirii procedurilor pentru supravegherea bazată pe risc.

Concluziile pe care le-am formulat în urma analizei metodelor de gestiune a riscurilor

bancare în sistemul bancar românesc au evidențiat următoarele aspecte:

⊂ astfel, prin politica promovată, BNR a creat un sector format din bănci din ce în ce mai puternice, capabile să asigure o intermediere financiară pe criterii de eficiență, în care segmentul bancar privat devine preponderent.

Creșterea ponderii băncilor cu capital majoritar străin este benefică, constând în creșterea concurenței în sistemul bancar, cu un posibil impact favorabil asupra ratelor dobânzilor la credite, dar pot apare și efecte negative, întrucât, prin accesarea finanțării externe sau acordarea de credite în valută, politica monetară promovată de BNR să fie pe aceste segmente mai puțin eficace;

⊃ totodată, expunerea la risc a sistemului bancar poate fi evidențiată și prin evoluția principalilor indicatori financiari și de prudență bancară care relevă următoarele aspecte:

- îmbunătățirea substanțială a celor doi indicatori de rentabilitate ROA și ROE, în perioada 2004 - 2008. În 2004 și 2005 rentabilitatea activelor a fost mult mai mică decât în anul anterior, profitul fiind generat de existența unui factor exogen, rata dobânzii de intervenție a BNR. De asemenea creșterea profitabilității băncilor a fost stimulată și de un proces de capitalizare agresiv ce a permis extinderea segmentelor de afaceri, (inclusiv a celor extrabilanțiere) și a produselor de trezorerie și furnizarea de soluții moderne de management al riscului pentru clienți;

- solvabilitatea a cunoscut o ușoară scădere începând cu anul 2004, care însă nu pune problema atenuării creditării, ci: oscilația redusă în jurul valorii de 20% s-au putea datora influenței normelor BNR care determină băncile să fie mai atente în procesul de creditare a populației;

- în perioada 2004 -2007, indicatorul „credite neperformante raportate la total active”, se menține la niveluri normale, subunitare, specifice oricărui sistem bancar. Însă în anul 2008, pe fondul crizei financiare, indicatorul înregistrează valori supraunitare;

- lichiditatea bancară în România este ridicată, mult deasupra nivelurilor minime obligatorii (în anul 2007 a fost de 2,15). Sectorul instituțiilor financiare non-bancare (IFN) este subdezvoltat, însă posedă un potențial de creștere considerabil. Riscurile sistemice sunt mici, având în vedere dimensiunile reduse ale sectorului;

⊂ dinamica activității de creditare și calitatea creditelor, indicatorii de prudențialitate – rata solvabilității înaltă, nivelul gestionabil al creditelor neperformante (sub 1% din portofoliul de credite al băncilor) - indică un risc de credit redus la nivelul sistemului bancar și o rezistență considerabilă a acestuia la șocuri până în anul 2007. În anul 2008, riscul de credit sporește sub influența crizei creditelor ipotecare din SUA;

⊂ riscul operațional a fost în permanență în atenția băncilor, fiind generat în special de carențele sistemului informațional, monitorizarea deficitară a clientelei, fluctuații mari de personal sau neraportarea în totalitate a informațiilor privind tranzacțiile suspecte, cu posibile repercusiuni asupra imaginii băncii în cauză;

⊂ riscul ratei dobânzii este relativ minor în condițiile în care creditele pe termen scurt sunt preponderente, iar cele pe termen mediu și lung sunt acordate cu o dobândă variabilă. Totodată, ratele dobânzii practicate de bănci constituie surse de finanțare a riscului de rată a dobânzii, în eventualitatea producerii lui. Considerăm că, modificarea creditelor acordate în favoarea celor pe termen mediu și lung, precum și reducerea spread-ului de dobândă vor determina o altă dimensiune acestui tip de risc;

⊂ riscul de contaminare pe piața interbancară este nesemnificativ întrucât plasamentele de pe piața interbancară au fost orientate înspre banca centrală, iar riscurile adiacente (risc valutar, risc de rată a dobânzii și risc de credit) înregistrează un nivel redus. Totodată, se poate afirma că vulnerabilitatea sistemului bancar românesc la riscurile financiare a fost testată cu modele de tip stress tests, teste care au pus în evidență stabilitatea sistemului bancar, o lichiditate corespunzătoare și o capitalizare adecvată;

U îmbunătățirea graduală a indicatorilor de prudență bancară este rezultatul concentrării băncii centrale asupra laturii calitative a supravegherii și a creșterii economice susținute începând cu 2000. Trendurile pozitive ale acestora au fost susținute și de creșterea nivelului de capitalizare a sistemului bancar și de consolidare a poziției băncilor cu capital străin în structura sectorului bancar, cu toate că rentabilitatea activelor a fost în 2004, 2005, 2006 și 2007 mult mai mică decât în anul anterior, profitul fiind generat de existența unui factor exogen - rata dobânzii de intervenție a BNR.

După ce am analizat modalitățile de cuantificare a riscurilor bancare pe baza sistemului de indicatori specifici la nivelul sistemului bancar din România, am încercat să surprind particularitățile procesului de management al riscului la nivelul băncii Bancpost.

În urma analizei, am ajuns la concluzia că banca gestionează eficient riscul de lichiditate, are un risc de piață limitat, o solvabilitate bună dar mai are încă probleme referitoare la riscul de credit. Creșterea rapidă a împrumuturilor și nivelul ridicat al creditelor în valută, acordate debitorilor fără garanție, ar putea crea probleme legate de calitatea activelor în viitor. Totuși, aceste riscuri sunt reduse de procedurile de management al riscului, implementate în conformitate cu standardele Eurobank. Dar restructurările profunde care au avut loc în anul 2006 ne determină să credem că banca se află pe drumul cel bun și că pe viitor își va îmbunătăți indicatorii de risc bancar.

Ultimul capitol, "Interdependența dintre gestiunea riscurilor și maximizarea performanțelor bancare. Studiu de caz pe S.C. Bancpost S.A."(pag. 199-275), evidențiază aspecte referitoare la conținutul performanțelor bancare și modalitățile de cuantificare a acestora. Însă, analiza nu este relevantă dacă nu conferim prezentării și un caracter practic. În acest sens, am analizat impactul crizei financiare globale asupra profitabilității băncilor și m-am oprit ulterior la evaluarea performanțelor bancare în România.

Astfel, pe fondul crizei financiare mondiale, în anul 2007, profitabilitatea și veniturile marilor grupuri bancare s-au diminuat ca urmare a expunerilor pe piața creditelor ipotecare din Statele Unite și a restrângerii activității de creditare. În ciuda acestor tendințe, vizibile în ultimele două trimestre ale anului 2007, indicatorii de solvabilitate rămân peste limitele impuse de autoritățile de reglementare, reflectând capacitatea băncilor de a răspunde la viitoare șocuri. Dacă analizăm însă evoluția acestor indicatori în anul 2008, constatăm că acesta este, în continuare, marcat de o diminuare substanțială a profitabilității, în prima parte a anului, în special pentru băncile cu expuneri ridicate pe piața ipotecară din SUA, dar și pentru băncile recunoscute ca având un management al riscurilor dintre cele mai performante. Cu toate acestea sectorul bancar din țările emergente a înregistrat rezultate foarte bune, băncile ce operează în aceste țări afișând profituri în creștere, lucru care s-a întâmplat și în România.

În altă ordine de idei, am efectuat o analiză comparativă a indicatorilor de solvabilitate și a ratei rentabilității financiare în cazul Marii Britanii, Italiei și Franței și în România, și în urma rezultatelor obținute pe baza analizei de trend și a corelațiilor Pearson stabilite, am constatat că există posibilitatea ca sistemul bancar românesc să se adapteze rapid la noile mutații și băncile românești să fie competitive pe piața bancară europeană.

Din analiza pe care am efectuat-o cu privire la performanțele înregistrate de Bancpost a rezultat că veniturile băncii au continuat să crească rapid, susținute de avansul volumelor creditelor. Totuși, instituția se confruntă cu presiuni asupra marjelor din cauza majorării costurilor finanțării. Ne raliem opiniei analiștilor Fitch care susțin că eficiența Bancpost se îmbunătățește, dar se menține scăzută, și ar trebui să se majoreze prin contribuția economiilor pe termen mediu. Rezultatele în creștere înregistrate de Bancpost vin după doi ani în care banca a investit masiv în restructurare.

Totodată, rezultatele obținute de BCR ERSTE în comparație cu cele obținute de Bancpost relevă faptul că evoluția indicatorilor băncii BCR ERSTE în perioada analizată 2003 – 2007 este net superioară celei înregistrate de Bancpost. Prin urmare, putem afirma că banca BCR ERSTE este bine capitalizată, indicatorul de solvabilitate situându-se peste limitele minime impuse de BNR, dispune de o lichiditate confortabilă, înregistrează o profitabilitate ridicată și prezintă un risc de credit redus în comparație cu Bancpost.

De asemenea, din analiza interdependențelor dintre gestiunea riscului și nivelul performanțelor la cele două bănci, au reieșit următoarele aspecte:

➤ în cazul BCR ERSTE, rata rentabilității financiare este influențată de variația riscurilor bancare, riscul de solvabilitate având influența cea mai mare, de aproximativ 88% iar riscul de credit are o influență mult mai mică, doar 2%, în timp ce riscul de lichiditate afectează evoluția ROE în proporție de 76% iar riscul ratei dobânzii în proporție de 19%;

➤ în cazul Bancpost, rata rentabilității financiare este influențată de variația riscurilor bancare dar doar riscul de credit exercită o influență foarte mare de aproximativ 97%, influența celorlalte riscuri fiind redusă, de 2% în cazul riscului de lichiditate și de doar 4% în cazul riscului de solvabilitate și 22% în cazul riscului ratei dobânzii.

În concluzie, pornind de la ideea că obiectivele strategice ale procesului de management al riscului sunt ancorate în realitățile economice din România și cele de pe plan internațional, considerăm că în cazul S.C. Bancpost S.A., politica de gestionare a riscurilor trebuie să se orienteze pe următoarele **direcții de acțiune**:

✓ planificarea resurselor alocate finalizării implementării Acordului Basel II astfel încât să se respecte programul propus;

✓ în ceea ce privește riscul de credit, în vederea reducerii creditelor neperformante, banca trebuie să își îmbunătățească strategia de creditare prin următoarele căi de acțiune:

§ o selecție riguroasă a clienților;

§ consolidarea rețelei teritoriale și lărgirea bazei materiale în scopul bunei serviri a clienților;

§ strategii de marketing legate de politica de promovare a produselor și serviciilor bancare;

§ utilizarea unor niveluri specifice de dobânzi, comisioane și speze bancare;

§ susținerea și consolidarea poziției și imaginii de care se bucură S.C. Bancpost S.A. în rândul clienților săi.

✓ menținerea nivelurilor foarte bune ale indicatorilor de cuantificare a riscului de lichiditate și a riscului ratei dobânzii;

✓ îmbunătățirea în continuare a indicatorilor de solvabilitate prin creșterea ponderii capitalurilor proprii în total active ponderate în funcție de risc și diminuarea ponderii activelor riscante în total active;

✓ referitor la riscul operațional, întărirea climatului de încredere în seriozitatea și profesionalismul angajaților băncii, continuarea activității de pregătire, educare și formare a personalului băncii prin participarea la programele de training organizate de bancă, creșterea nivelului de informatizare a băncii prin dotarea și implementarea în permanență cu noi echipamente și produse de soft bancar;

✓ îmbunătățirea indicatorilor de profitabilitate prin creșterea ponderii profitului net în total active și în total venituri;

✓ în contextul crizei financiare internaționale, în condițiile în care băncile – mamă din Europa de Vest au o capacitate diminuată de a furniza finanțare și sprijin financiar pentru subsidiarele lor, banca ar trebui să apeleze la programele speciale de împrumut și linii de creditare externe obținute de la marile instituții de credit internaționale (FMI, BIRD, BERD) sau mari bănci comerciale, fonduri comunitare.